

In connection with the receipt on April 20, 2026, of an official statement addressed to the editor-in-chief of the journal «Investments: Practice and Experience» (ISSN: 2306-6814) from Namliiev Yevhen, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Higher School of Social and Economic Relations (Przeworsk, Poland), the author of the article «Features of the functioning of the entrepreneurial sector in the conditions of financial and economic crisis and the formation of a mechanism for anti-crisis management» which was published in the journal «Kyiv Economic Scientific Journal» No. 2, pp. 26-33, 2023, DOI: 10.32782/2786-765X/2023-2-4, regarding the presence of signs of academic plagiarism in the article published in the journal «Investments: Practice and Experience» No. 7, April 2026, by authors Banar O.V., Nesteruk Yu.O., Tymchuk S.V., Ponedilchuk T.V., Burdonos L.I. «Conceptual foundations of the formation of the entrepreneurial environment in the conditions of the recovery of the economy of Ukraine: financial support and anti-crisis management» DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.134.

The author of the statement, Namliiev Ye.V., indicated the degree of borrowing as serious and large-scale. He reported that the article reproduces a significant part of the content, including the structural framework, abstract, and the problem addressed in the article; in a substantial part of the text, the applicant identified paragraphs with a minimal number of word or phrase replacements.

By the decision of the editor-in-chief, a temporary ethics committee was established, which analyzed the texts of the two articles. The committee recognized the statement of the author of the article Yevhen Namliiev (co-author Katsytska H.) «Features of the functioning of the entrepreneurial sector in the conditions of financial and economic crisis and the formation of a mechanism for anti-crisis management» DOI: 10.32782/2786-765X/2023-2-4 as justified, as the level of borrowing proved to be substantial and large-scale.

During a comparative analysis of the two articles, the ethics committee found a high degree of similarity in the substantive and structural reproduction of almost every structural section of the article (problem statement, analysis of recent research and publications, presentation of the main material).

Fig. 1 «Elements of the system of anti-crisis management of enterprises (SACME)» based on source [13], copied from the applicant author, was identified; the authors Banar O.V. and others presented it in their article as Fig. 3 «The process of anti-crisis management» and labeled it as their own development.

A full match of bibliographic references with the preservation of the sequence of sources was identified.

Based on the results of the analysis by the temporary ethics committee, the editorial board of the journal «Investments: Practice and Experience» made the decision to withdraw (retract) the article by authors Banar O.V., Nesteruk Yu.O., Tymchuk S.V., Ponedilchuk T.V., Burdonos L.I. «Conceptual foundations of the formation of the entrepreneurial environment in the conditions of the recovery of the economy of Ukraine: financial support and anti-crisis management» DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.134 due to systemic overlaps that cover almost 80% of the applicant's article text. The article retraction procedure has been completed.

The article was retracted on 06 May 2026.

У зв'язку з отриманням 20.04.2026 року офіційної заяви до головного редактора журналу «Інвестиції: практика та досвід» (ISSN: 2306-6814) від Намлієва Євгена Володимировича, кандидата економічних наук, доцента, професора Вищої школи суспільно-економічних відносин (м. Пшеворськ, Польща) автора статті «Особливості функціонування підприємницького сектору в умовах фінансово-економічної кризи та формування механізму антикризового управління» яка була опублікована у журналі «Київський економічний науковий журнал» №2 стор.26-33, 2023 р. DOI: 10.32782/2786-765X/2023-2-4 про наявність ознак академічного плагіату в опублікованій у журналі «Інвестиції: практика та досвід» №7, квітень 2026 року статті авторів Банар О.В., Нестерук Ю.О., Тимчук С.В., Понедільчук Т.В., Бурдонос Л.І. «Концептуальні основи формування підприємницького середовища в умовах відбудови економіки України: фінансове забезпечення та антикризовий менеджмент» DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.134.

Автор заяви Намлієв Є.В. вказав ступінь запозичення, як серйозний та масштабний. Повідомив, що стаття відтворює значну частину контенту, включаючи структуру побудови, анотацію, проблему, яка розглядається у статті; в суттєвій частині тексту заявник виявив абзаци з мінімальною кількістю заміни слів чи фраз.

За рішенням головного редактора, була створена тимчасова комісія з етики, яка проаналізувала тексти двох статей. Комісія визнала заяву автора статті Намлієва Євгена (співавтор Кациця Г.) «Особливості функціонування підприємницького сектору в умовах фінансово-економічної кризи та формування механізму антикризового управління» DOI: 10.32782/2786-765X/2023-2-4 обґрунтованою, оскільки рівень запозичення виявився суттєвим та масштабним.

При порівняльному аналізі двох статей комісія з етики виявила високий ступінь подібності змістовного та структурного відтворення майже кожного структурного розділу статті (постановка проблем, аналіз останніх досліджень і публікацій, виклад основного матеріалу).

Виявлено скопійований у автора заявника рис. 1. «Елементи системи антикризового управління підприємствами (САУП)» на основі джерела [13] автори Банар О.В. та інші виклали його у своїй статті як рис.3 «Процес антикризового управління» та позначили як власну розробку.

Виявлено повний збіг бібліографічних посилань із збереженням послідовності джерел.

На підставі результатів аналізу тимчасової комісії з етики редакційна колегія журналу «Інвестиції: практика та досвід» прийняла рішення відкликати (ретрагувати) статтю авторів Банар О.В., Нестерук Ю.О., Тимчук С.В., Понедільчук Т.В., Бурдонос Л.І. «Концептуальні основи формування підприємницького середовища в умовах відбудови економіки України: фінансове забезпечення та антикризовий менеджмент» DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.134 через системні збіги, які охоплюють майже 80% тексту статті заявника. Процедуру відкликання статті завершено.

Статтю відкликано 06 травня 2026 року

дам діагностики кризових явищ та прогнозуванню їх впливу на виникнення дестабілізаційних процесів в економічній системі. Визначено ключові тенденції становлення сучасної парадигми розвитку світової та національної економік, серед яких провідне місце посідають процеси глобалізації та економічної інтеграції. Охарактеризовано специфіку функціонування підприємницького середовища в умовах динамічних трансформацій економічного середовища, а також чинники, що впливають на господарську діяльність його суб'єктів і формування бізнес-простору з метою переходу підприємництва до якісно нового рівня соціально-економічного розвитку.

Обґрунтовано необхідність формування ефективного механізму антикризового управління та його результативного застосування в умовах фінансово-економічних криз для забезпечення стійкості, адаптивності та поступального розвитку підприємницької діяльності як на національному, так і на глобальному рівнях. Проведено аналіз наукових підходів учених-економістів до дослідження глобальної фінансово-економічної кризи 2008 року, зокрема щодо ідентифікації ознак кризових станів, визначення структурних елементів системи антикризового управління, їх взаємозв'язків та інтенсивності впливу внутрішніх і зовнішніх чинників бізнес-середовища на підприємницький сектор. За результатами узагальнення попередніх і сучасних наукових напрацювань, що базуються на концептуальній моделі парадигмального інноваційного розвитку та методології кризисологічних досліджень, сформульовано ключові положення, які розкривають сутність понять "кризові явища в економіці" та "система антикризового управління".

The article summarizes scientific approaches to the interpretation of the economic paradigm, outlines the principles of its transformation and determines the conditions for the transition from the traditional to the modern model of development. Attention is focused on the expediency of applying the paradigm approach as a conceptual and methodological basis for the study of the processes of formation and development of theoretical provisions and applied aspects of the organization and implementation of modern anti-crisis management in the business sector. Particular attention is paid to the methodological foundations of diagnosing crisis phenomena and forecasting their impact on the occurrence of destabilizing processes in the economic system. The key trends in the formation of the modern paradigm of development of the world and national economies have been identified, among which the leading place is occupied by the processes of globalization and economic integration. The specifics of the functioning of the entrepreneurial sector in the conditions of dynamic transformations of the economic environment, as well as the factors influencing the economic activity of its subjects and the formation of business space in order to transition entrepreneurship to a qualitatively new level of socio-economic development are characterized.

The necessity of forming an effective mechanism of anti-crisis management and its effective application in the context of financial and economic crises to ensure sustainability, adaptability and progressive development of entrepreneurial activity both at the national and global levels has been substantiated. The analysis of scientific approaches of scientists-economists to the study of the global financial and economic crisis of 2008 has been carried out, in particular regarding the identification of signs of crisis states, the determination of structural elements of the anti-crisis management system, their interrelations and the intensity of the impact of internal and external factors of the business environment on the entrepreneurial sector. Based on the results of generalization of previous and modern scientific developments based on the conceptual model of paradigm innovative development and the methodology of crisis research, key provisions have been formulated that reveal the essence of the concepts of "crisis phenomena in the economy" and "anti-crisis management system".

Ключові слова: підприємницьке середовище, фінансове забезпечення, антикризовий менеджмент, підприємство.

Key words: business environment, financial support, crisis management, enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна економіка характеризується низкою визначальних рис, що істотно впливають на господарську

діяльність суб'єктів підприємницького середовища та її результативність. До таких особливостей належать динамічність змін умов функціонування, трансформація чинників формування бізнес-середовища, їх глобальний характер і системні наслідки, які зумовлюють виникнення кризових явищ на рівні національних економік, peri-

онів і окремих підприємств. В умовах посилення зазначених трансформацій актуалізується необхідність адаптації до нових соціально-економічних реалій, що передбачає формування адекватного механізму антикризового управління та забезпечення його ефективного застосування в періоди фінансово-економічних криз. Такий механізм має бути спрямований на мінімізацію негативного впливу кризових процесів на економічну активність підприємницького середовища як ключового елемента функціонування ринкової економіки та забезпечення її сталого розвитку. Дослідження новітніх умов і тенденцій розвитку економічних процесів потребує застосування парадигмального підходу з урахуванням структурних елементів системи антикризового управління діяльністю суб'єктів господарювання. Це дозволяє комплексно вирішувати проблеми, пов'язані з виникненням і розвитком фінансово-економічних криз, функціонуванням в умовах системних шоків, а також формуванням ефективних інструментів подолання їх наслідків на глобальному, національному, регіональному та мікроекономічному рівнях.

З огляду на відсутність універсальних інструментів вирішення зазначених проблем, доцільним є використання процесу катарсису як механізму природного відбору в умовах кризи, що передбачає очищення економічного середовища від неефективних структур, його вдосконалення та трансформацію форм господарювання. Поєднання цього підходу з ефективним антикризовим управлінням сприяє не лише нейтралізації негативних наслідків кризових явищ, а й створенню передумов для подальшої трансформації підприємницького середовища та переходу до нової якості соціально-економічного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених розгляду та вирішенню окресленої проблематики, дає змогу виокремити низку питань, які залишаються недостатньо дослідженими та потребують подальшого наукового опрацювання. З урахуванням багатовекторності наукових підходів, представлених у працях провідних учених світової економічної думки, зокрема Мінцберга Х., Кондратьєва М., Кругмана П., Коттера Дж., а також вітчизняних дослідників — Новицького В., Паранчука С., Меліха О., Немченка В., Хвостікова А., Жиланської Л., Сиви О., Лазаревої Є., Радванської Н. та інших, вагомий внесок яких сприяв розвитку методології дослідження кризових явищ, теоретико-методичних засад формування систем антикризового управління та особливостей функціонування підприємницького середовища в умовах фінансово-економічних криз, доцільно акцентувати увагу на необхідності пріоритетного застосування парадигмального підходу.

Зазначений підхід виступає важливим концептуально-методологічним підґрунтям дослідження визначених проблем і потребує ґрунтового та всебічного аналізу з метою підвищення ефективності наукових пошуків у цій сфері.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Узагальнення наукових підходів до вирішення окресленої проблематики та розроблення на їх основі па-

радигмального підходу до дослідження процесів формування і розвитку теоретичних положень та прикладних засад організації й реалізації сучасного антикризового управління в підприємницькому середовищі, а також методології діагностики кризових явищ і прогнозування їх впливу на виникнення дестабілізаційних процесів в економіці, спрямовані на систематизацію наукових категорій, що відображають суттєві характеристики економічної реальності. Зазначений підхід орієнтований на обґрунтування ефективних механізмів і стратегічних інструментів антикризового управління в умовах фінансово-економічних криз, здатних забезпечити формування та функціонування стійкої й адаптивної системи господарювання, а також сприяти соціально-економічному розвитку підприємницького середовища в межах як національної економіки України, так і глобального економічного простору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як свідчать результати досліджень учених, які аналізували вплив глобальної фінансово-економічної кризи, спричиненої накопиченням негативних явищ насамперед у фінансовій сфері, у науковій літературі все ще спостерігається недостатня кількість комплексних досліджень, що всебічно висвітлюють особливості функціонування підприємницьких структур в умовах кризи на різних рівнях економічної системи [1]. Зазначена проблема зберігає свою актуальність і в сучасних умовах. У цьому контексті особливої ваги набуває розвиток кризисологічних досліджень, спрямованих на вивчення кризових явищ та їх впливу на економіку через дестабілізаційні процеси, що проявляються на різних рівнях соціально-економічної системи — макро-, мезо- та мікрорівнях. Такі дослідження покликані забезпечити формування науково обґрунтованих методичних підходів до створення ефективної системи антикризового управління, орієнтованої на підтримання економічної стійкості та мінімізацію коливань у періоди кризових явищ.

На нашу думку, застосування кризисологічного підходу в економічній науці відкриває можливості для комплексного аналізу еволюції наукових уявлень щодо причин, умов виникнення та наслідків економічних криз, а також обґрунтування доцільних антикризових заходів для їх подолання. У зв'язку з цим використання парадигмального підходу як концептуально-методологічної основи дослідження фінансово-економічних криз доцільно поєднувати з аналізом історичної динаміки розвитку економічних систем і сучасних тенденцій їх функціонування [2].

Інакше кажучи, досягнення змістовних і науково обґрунтованих результатів у дослідженні кризових явищ можливе за умови опори на концептуальну модель парадигмального інноваційного розвитку в поєднанні з методологією кризисологічних досліджень. Відповідно до поставленої мети дослідження, доцільно розглянути ключові поняття та категорії, які забезпечують її досягнення. У межах окресленої проблематики базовими складовими категоріально-понятійного апарату виступають економічна парадигма, кризові явища та антикризове управління, на яких зосереджується основна ува-

га. Економічна парадигма традиційно розглядається як наукова концепція, що охоплює вихідні теоретичні моделі, підходи до постановки економічних проблем, методи їх дослідження та способи розв'язання, які домінують у межах певного історичного етапу розвитку економічної науки [3]. Досліджуючи процеси формування посттрадиційної парадигми економічного розвитку, Н. Радванська [4] наголошує, що зміна економічної парадигми не відбувається миттєво, а потребує певного перехідного періоду, протягом якого елементи попередньої та нової методології співіснують, поступово трансформуючись і заміщуючи одна одну.

Отже, трансформація традиційної парадигми функціонування економічної системи у модерну відбувається поступово та супроводжується еволюцією базових категорій економічної науки, методологічних засад і підходів до визначення умов розвитку та становлення суспільно-економічних відносин у певному історичному періоді.

Щодо управлінського аспекту, Л. Жилінська зазначає [3], що економічні парадигми формуються на основі узагальнення теоретичних положень, формування принципів та застосування закономірностей розвитку соціально-економічних систем. Водночас автор підкреслює взаємозв'язок між розвитком бізнесу як сфери господарської діяльності, впровадженням інноваційних технологій і сучасних методів управління, які виступають рушійними чинниками розвитку систем управління. У цьому контексті дослідження економічних парадигм управління підприємствами розглядається як ключове завдання забезпечення ефективності функціонування таких систем.

Подібної позиції дотримуються О. Хоменко, Л. Волинець та І. Горобінська [5], які, досліджуючи особливості організаційно-економічного механізму діяльності підприємств, наголошують, що в умовах глобалізації, посилення конкуренції та розвитку міжнародного бізнесу зростає потреба у вдосконаленні інструментарію управління економічними системами. Це, у свою чергу, зумовлює формування нових вимог до побудови механізмів управління підприємствами, зокрема на засадах стратегічного управління технологіями, ефективність яких визначається рівнем організації комерційної діяльності та здатністю підприємств адаптуватися до сучасного міжнародного економічного середовища. Варто зазначити, що в межах сучасної економічної парадигми на мікрорівні дедалі більшого значення набуває необхідність формування та впровадження ефективної системи антикризового управління. Така система покликана забезпечити своєчасну й адекватну реакцію суб'єктів підприємництва на кризові явища на всіх етапах їх розвитку — від виникнення до подолання та функціонування у посткризовий період. При цьому, як зазначають О. Сова та Є. Морозов [6], глобалізаційні та інтеграційні процеси висувають нові вимоги до менеджменту підприємств, особливо в умовах кризового стану. З цього приводу Дж. Коттер [7] підкреслює важливість управлінського лідерства у періоди криз, зазначаючи, що ефективне прийняття управлінських рішень у таких умовах передбачає не лише реагування на невизначеність, а й формування нової стратегічної візії розвитку підприємства.

На макроекономічному рівні кризові явища тісно пов'язані з циклічним характером економічного розвитку, який включає чергування фаз підйому та спаду. Відповідно, досягнення фази спаду супроводжується виникненням криз, що мають системний характер і обумовлені дестабілізаційними процесами в економіці. Згідно з теорією довгих хвиль М. Кондратьєва [8], такі кризи мають періодичність приблизно 50—60 років. Водночас застосування ефективної економічної політики, зокрема через впровадження результативних антикризових заходів, дає змогу мінімізувати або попередити їх негативні наслідки. Урахування циклічності розвитку та сучасних умов функціонування соціально-економічних систем створює передумови для прогнозування кризових явищ та оцінювання їх наслідків.

Своєю чергою, формування сучасної парадигми функціонування економіки у глобальному вимірі, на думку О. Меліха, В. Немченка та А. Хвостікова [9], має базуватися на розробленні належного методологічного та методичного забезпечення. Дослідники визначають глобалізацію та інтеграцію як ключові тенденції розвитку світової економіки, що сприяли об'єднанню країн із близьким рівнем економічного розвитку. Водночас, як показала криза 2008 року, ці процеси не забезпечили достатнього рівня стійкості економічних систем до кризових явищ. У таких умовах більш ефективними виявилися інструменти національного регулювання, що зумовлює необхідність посилення координації дій на державному та міждержавному рівнях з метою підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та реалізації антикризової політики.

Беззаперечним є те, що процеси глобалізації та економічної інтеграції зумовлюють посилення взаємозалежності національних економік, що проявляється, зокрема, через ефект "доміно", коли фінансово-економічна криза в одній країні спричиняє ланцюгові негативні наслідки для інших держав. Такий взаємозв'язок актуалізує необхідність розвитку кризисологічних досліджень, спрямованих на попередження або мінімізацію наслідків кризових явищ на глобальному рівні [10].

Досліджуючи вплив світової фінансово-економічної кризи на залежність банківського сектору України від міжнародної фінансової системи, а також трансформаційні зміни фінансового простору під впливом глобалізаційних процесів, О. Копелюк високремлює ключові чинники їх негативного впливу. До внутрішніх (національних) чинників належать дисбаланси в діяльності банківських установ, зокрема невідповідність строків залучення та розміщення фінансових ресурсів, значна частка валютного кредитування, недостатній рівень капіталізації банків, а також невідповідність нормативно-правової бази сучасним вимогам управління фінансовими, операційними та інвестиційними ризиками. Серед зовнішніх (глобальних) чинників виділяються функціонування глобальних фінансових ринків і інститутів, лібералізація фінансових торговельних обмежень, а також посилення мобільності та концентрації капіталу у світових фінансових центрах [11].

Вагомим у контексті аналізу наслідків глобалізаційних процесів для економіки України є підхід В. Новицького, який, оцінюючи кризу, підкреслює її значний історичний вплив і здатність спричинити глибокі структурні зміни у світовій економіці. Зокрема, йдеться про

Рис. 1. Групи антикризових заходів

Джерело: складено авторами.

трансформацію міжнародного поділу праці, перерозподіл глобального економічного лідерства, а також становлення нових структур інформаційної економіки. Водночас автор наголошує на неминучості кризових процесів для України та обґрунтовує необхідність активізації наукових досліджень, вивчення міжнародного досвіду антикризового управління і його адаптації до національних умов [12]. У межах своїх наукових підходів В. Новицький пропонує класифікувати антикризові заходи на три групи залежно від застосовуваного інструментарію, часових параметрів та функціонального призначення, що сприятиме більш ефективному розподілу пріоритетів і відповідальності у процесі прийняття управлінських рішень на державному рівні. Перша група передбачає підтримку реального сектору економіки та його технологічно-інформаційного розвитку як стратегічного напрямку забезпечення конкурентоспроможності України в системі міжнародного поділу праці. Друга група заходів орієнтована на стабілізацію банківської системи як найбільш уразливої складової економіки, зокрема через залучення фінансової підтримки міжнародних інституцій на пільгових умовах і розроблення ефективних національних механізмів її підтримки. Третя група охоплює оперативні антикризові заходи на макроекономічному рівні, зокрема спрямування інвестиційних і кредитних ресурсів на створення нових робочих місць у пріоритетних галузях, удосконалення механізмів кредитування підприємств, забезпечення захисту банківських депозитів через впровадження систем

тимчасового страхування, а також формування інституційної бази антикризового регулювання (рис. 1).

Формування підприємницького середовища в контексті відбудови економіки України є складним і багатокomпонентним процесом, що охоплює взаємодію економічних, інституційних та соціальних факторів. Центральною ідеєю представленої схеми (рис. 2) є створення сприятливих умов для розвитку бізнесу як ключового драйвера економічного зростання та відновлення країни. В умовах післякризової трансформації підприємництво виступає основою для активізації інвестиційної діяльності та створення нових робочих місць.

Першим важливим блоком є інвестиції та фінансування, які забезпечують ресурсну базу для розвитку підприємництва. Залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій сприяє модернізації виробництва та впровадженню інновацій. Водночас важливим є забезпечення доступного кредитування для малого та середнього бізнесу, що стимулює підприємницьку активність. Податкові стимули та державні програми підтримки також відіграють значну роль у формуванні інвестиційної привабливості.

Другий блок — регуляторна політика — визначає інституційні умови функціонування бізнесу. Спрощення процедур реєстрації підприємств сприяє зниженню бар'єрів входу на ринок. Зменшення регуляторного тиску дозволяє підприємствам ефективніше здійснювати господарську діяльність. Важли-

Рис. 2. Формування підприємницького середовища в контексті відбудови економіки України

Джерело: складено авторами.

ними складовими є також боротьба з корупцією та забезпечення прозорого правового середовища. Захист прав власності формує довіру інвесторів і підприємців до державних інститутів.

Третій блок — ресурси та інфраструктура — відображає матеріальну основу розвитку підприємства. Відновлення та модернізація інфраструктури є критично важливими в умовах післявоєнної відбудови. Забезпечення енергетичної стабільності створює необхідні умови для безперервної діяльності підприємств. Розвиток транспортної та логістичної системи сприяє інтеграції внутрішніх і зовнішніх ринків.

Четвертий блок — освітня та інноваційна підтримка — формує людський та інтелектуальний капітал. Підтримка освітніх програм у сфері підприємства сприяє формуванню необхідних компетенцій. Розвиток стартап-екосистеми стимулює інноваційну активність. Важливим є також розвиток науково-дослідних центрів та трансфер технологій. Це забезпечує впровадження сучасних рішень у бізнес-практику.

Узагальнюючи, взаємодія зазначених складових створює комплексну систему формування підприємницького середовища. Їх синергія забезпечує підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Реалізація таких підходів сприятиме сталому економічному розвитку. В результаті формується підґрунтя для економічного зростання та створення нових робочих місць. Це, у свою чергу, забезпечує довгострокову стабільність та відновлення економіки України.

Доцільним є розгляд альтернативних наукових підходів щодо особливостей функціонування підприємств у періоди фінансово-економічних криз та формування ефективного механізму антикризового управління. Зокрема, досліджуючи розвиток економіки України в умовах переходу до ринкових засад господарювання, С. Паранчук та І. Топій акцентують увагу на необхідності безперервного вдосконалення системи управління вітчизняними підприємствами, важливе місце в якій посідає антикризове управління. Водночас, на думку авторів, існуюча практика його реалізації характеризується недостатньою ефективністю, що зумовлено особливостями управлінської політики, притаманної національним підприємствам [13].

Узагальнюючи різні наукові підходи до визначення структури системи антикризового управління та взаємозв'язків між її складовими, дослідники зазначають, що більшість із них не враховує повною мірою специфіку функціонування цієї системи. У зв'язку з цим вони пропонують розширене трактування її елементного складу, до якого відносять предмет, мету, принципи, функції, нормативно-правове та методичне забезпечення, а також процес реалізації антикризового управління. Останній включає такі складові, як інформаційне забезпечення, діагностика кризового стану, об'єкти та суб'єкти управління, методи впливу, антикризові заходи та оцінювання їх результативності. Запропонована авторами модель системи антикризового управління базується на сукупності взаємопов'язаних елементів, реалізація яких сприяє збереженню економічної

Рис. 3. Процес антикризового управління

Джерело: складено авторами.

цінності підприємства в умовах нестабільного внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 3).

Подібної позиції дотримуються О. Сова та Є. Морозов, які, досліджуючи ознаки виникнення кризових явищ у сучасній економіці та інтенсивність впливу внутрішніх і зовнішніх чинників бізнес-середовища на підприємницький сектор, підкреслюють необхідність застосування антикризового управління в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів. При цьому особливу увагу автори приділяють антикризовій стратегії як ключовому елементу системи управління підприємством, ефективність якої значною мірою залежить від своєчасного виявлення причин виникнення кризових явищ. Саме рання ідентифікація кризових процесів забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на посилення конкурентних переваг підприємства або мінімізацію негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів [6].

У цьому контексті варто відзначити позицію Г. Мінцберга, який наголошує на визначальній ролі оперативності прийняття управлінських рішень у процесі адаптації підприємств до кризових умов. Ефективність управління в умовах невизначеності, за його твердженням, залежить від здатності менеджменту забезпечити гнучкість і динамічність управлінських процесів, а також приймати нестандартні, але обґрунтовані рішення відповідно до змін бізнес-середовища [14].

Слід зазначити, що сучасне бізнес-середовище характеризується наявністю значної кількості як реальних, так і потенційних ризиків, що зумовлює необхідність формування адекватних методів і інструментів регулювання діяльності підприємств у кризові періоди. Це, у свою чергу, виступає основою побудови ефективної системи антикризового управління, спрямованої на забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання та стабільності їх функціо-

нування в процесі відтворення і задоволення суспільних потреб.

Узагальнюючи викладене, слід підкреслити важливість глибокого розуміння принципів формування ефективного механізму регулювання господарської діяльності підприємств і функціонування його ключових елементів, зокрема планування та прогнозування, у поєднанні зі стратегією забезпечення економічної безпеки. Такий підхід дозволяє не лише мінімізувати наслідки активної фази кризи та забезпечити її врегулювання, а й запобігати виникненню кризових ситуацій у майбутньому шляхом моделювання відповідних економічних процесів.

Кризові явища в економіці доцільно трактувати як динамічний процес, що супроводжується періодами загострення економічної нестабільності та зростання невизначеності функціонування підприємницького середовища. У такі періоди спостерігається суттєве відхилення основних економічних показників від нормативних або очікуваних значень ефективності господарської діяльності під впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників формування бізнес-середовища. Водночас кризові явища виступають каталізатором еволюційних змін в економіці, стимулюючи суб'єктів ринкових відносин до адаптації та пошуку інноваційних стратегій розвитку в сучасній економічній екосистемі.

Виникнення системних шоків і кризових процесів зумовлює необхідність застосування цілісної сукупності базових елементів, що формують систему антикризового управління. Така система, функціонуючи на макро- та мікрорівнях, забезпечує реалізацію механізмів контролінгу бізнес-середовища, раннього виявлення загроз настання кризових явищ, мінімізації негативних наслідків їх активної фази та ефективного врегулювання. Крім того, вона спрямована на запобігання повто-

ренню кризових ситуацій у майбутньому шляхом моделювання відповідних економічних процесів.

Застосування зазначеного підходу сприяє підвищенню здатності суб'єктів підприємництва до оперативного реагування на динамічні зміни ділової активності та поведінкових моделей у кризових умовах, що, у свою чергу, забезпечує зміцнення їх економічної безпеки та сталий розвиток процесів суспільного відтворення національної економіки [15].

ВИСНОВКИ

Отже, глибоке усвідомлення сутності кризових процесів, закономірностей їх формування в економічних системах та впливу на дестабілізацію економіки і функціонування підприємницького середовища виступає важливим інструментом реалізації антикризової політики. Така політика охоплює комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію бізнес-процесів і зміцнення фінансової стійкості підприємств в умовах кризових явищ. Їх раціональне та збалансоване застосування сприяє формуванню адаптивної системи господарювання та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку підприємництва в умовах структурних трансформацій національної економіки та глобального макроекономічного середовища.

У контексті сучасної економічної парадигми, що характеризується переосмисленням концептуально-методологічних засад і трансформацією традиційних уявлень економічної науки, ключовим завданням постає формування модерної економічної парадигми. Такий процес передбачає поступовий перехід до більш прогресивних форм і напрямів розвитку соціально-економічної системи на всіх рівнях її функціонування — макро-, мезо- та мікрорівнях — із одночасним підвищенням як кількісних, так і якісних показників діяльності суб'єктів господарювання, центральне місце серед яких належить підприємницькому середовищу.

Реалізація зазначених трансформацій можлива за умови впровадження ефективного механізму регулювання господарської діяльності підприємств, що базується на узгодженій дії системних елементів антикризового управління.

Література:

1. Лазарева Є.В., Сараєва І.М. Кризові явища в економіці України та їх вплив на бізнес-середовище. Економічні інновації. 2009. Вип. 38. С. 114—122.
2. Качицка Г., Намлієв Є. Кризові явища як основа виникнення дестабілізаційних процесів в економіці: актуальність теорій та розвиток кризисологічних досліджень. Київський економічний науковий журнал. 2023. № 1. С. 103—116. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-1-13>
3. Жилінська Л.О. Еволюція економічних парадигм управління промисловими підприємствами. Ефективна економіка. 2020. № 1. URL: <http://www.economy-nauka.com.ua/?op=1&z=7847> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.L11> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Радванська Н.В. Становлення посттрадиційної парадигми економічного розвитку. Науковий вісник

НЛТУ України: Економіка, планування та управління в галузях. 2015. Вип. 25.3. С. 299—304.

5. Хоменко І., Волинець Л., Горобінська І. Організаційно-економічний механізм функціонування і розвитку підприємств. Київський економічний науковий журнал. 2023. № 1. С. 86—92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-1-11>

6. Сова О.Ю., Морозов Є.Ю. Сучасна парадигма антикризового управління підприємством. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 43—47. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_2/31_70_2_2/10.pdf

7. Kotter J.P. Leading Change. Boston: Harvard Business School Press. 1996. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=137>

8. Kondratieff N. Die langen Wellen der Konjunktur. 1926. URL: https://www.researchgate.net/publication/227384837_Die_langen_Wellen_der_Konjunktur

9. Меліх О.О., Немченко В.В., Хвостіков А.І. Сучасна парадигма розвитку світової економіки в контексті обґрунтування методології дослідження міжнародних торговельно-економічних відносин. Український журнал прикладної економіки. 2021. Том 6. № 1. С. 210—216. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/ujae_2021_r01_a25.pdf

10. Krugman Paul. The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008. New York: W.W. Norton, 2009. URL: https://www.academia.edu/8782383/Krugman_Paul_-_The_Return_of_Depression_Econom

11. Копилук О.І. Фінансово-економічна криза та її вплив на формування регіональної політики розвитку банківської системи України. Економіка промисловості. 2014. № 2 (66). С. 16—22. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77197/2-Kopyluk.pdf?sequence=1>

12. Новицький В. Глобальна фінансово-економічна криза: сутність, системність проявів та перспективи подолання. Економічний часопис — XXI: Економіка. 2009. № 1—2. С. 3—4. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45257/01-Novitskiy.pdf?sequence=3>

13. Паранчук С.В., Топіч І.І. Елементи системи антикризового управління машинобудівним підприємством. Ефективна економіка. 2010. № 10. URL: <http://www.economy-nauka.com.ua/?op=1&z=336>

14. Mintzberg H. The Rise and Fall of Strategic Planning. New York: Free Press, 1994. URL: <https://hbr.org/1994/01/the-fall-and-rise-of-strategic-planning>

15. Namliiev Y., Kacicka G. Topical problems of regulating the economic activity of enterprises and developing a system of anticrisis management in market conditions. New Knowledge Journal of Science. 2022. Vol. 11. No. 4. P. 5—12. URL: https://science.uard.bg/index.php/newknowledge/article/view/940/pdf_379

References:

1. Lazaryeva, Ye.V. and Sarayeva, I.M. (2009), "Crisis phenomena in the economy of Ukraine and their impact on the business environment", *Ekonomicni innovatsiyi*, vol. 38, pp. 114—122.

2. Kacicka, G. & Namliiev, Y. (2023), "Crisis phenomena as the basis for the emergence of destabilizing processes in the economy: the relevance of theories and development of crisisology research", *Kyiv Economic Scientific Journal*, vol. (1), pp. 103—116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-1-13>
3. Zhylynska, L.O. (2020), "Evolution of economic paradigms of industrial enterprise management", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1. available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7847> (Accessed 30 March 2026). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2020.1.11>
4. Radvanska, N.V. (2015), "The emergence of a post-traditional paradigm of economic development", *Naukovy visnyk NLTU Ukrayiny: Ekonomika, planuvannya ta upravlinnya v galuzi x*, vol. 25.3, pp. 299—304.
5. Khomenko, I. Volynets, L. & Horobinska, I. (2023), "Organizational and economic mechanism of enterprise functioning and development", *Kyiv Economic Scientific Journal*, vol. (1), pp. 86—92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-1-11>
6. Sova, O.Yu. and Morozov, Ye.Yu. (2020), "The modern paradigm of anti-crisis management of an enterprise", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskogo. Seriya: Ekonomika i upravlinnya*, vol. 31 no. (70), 2, pp. 43—47. Available at: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_2/31_70_2_2/10.pdf (Accessed 30 March 2026).
7. Kotter, J.P. (1996), *Leading Change*. Harvard Business School Press, Boston, USA, Available at: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=137> (Accessed 30 March 2026).
8. Kondratieff, N. (1926), "Die langen Wellen der Konjunktur", Available at: https://www.researchgate.net/publication/227384837_Die_langen_Wellen_der_Konjunktur (Accessed 30 March 2026).
9. Melix, O.O. Nemchenko, V.V. and Xvostikov, A. (2021), "The modern paradigm of the development of the world economy in the context of substantiating the methodology for studying international trade and economic relations", *Ukrayinskyj zhurnal prykladnoyi ekonomiky*, vol. 6, no. 1, pp. 210—216. Available at: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/ujae_2021_r01_a25.pdf (Accessed 30 March 2026).
10. Krugman, P. (2009), *The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008*, W.W. Norton, New York, USA, Available at: https://www.academia.edu/8782383/Krugman_Paul_The_Return_of_Depression_Econom (Accessed 30 March 2026).
11. Kopylyuk, O.I. (2014), "Financial and economic crisis and its impact on the formation of regional policy for the development of the banking system of Ukraine", *Ekonomika promyslovosti*, vol. 2 (66), pp. 16—22. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77197/2-Kopylyuk.pdf?sequence=1> (Accessed 30 March 2026).
12. Novyczkyj, V. (2009), "Global financial and economic crisis: essence, systematic manifestations and prospects for overcoming", *Ekonomichnyj chasopys — XXI: Ekonomika*, vol. 1—2, pp. 3—4, Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45257/01-Novitskiy.pdf?sequence=3> (Accessed 30 March 2026).
13. Paranchuk, S.V. and Topij, I.I. (2010), "Elements of the anti-crisis management system of a machine-building enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 10, Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=336> (Accessed 30 March 2026).
14. Mintzberg, H. (1994), *The Rise and Fall of Strategic Planning*, Free Press, New York, USA, Available at: <https://hbr.org/1994/01/the-fall-and-rise-of-strategic-planning> (Accessed 30 March 2026).
15. Namliiev, Y. & Kacicka, G. (2022), "Topical problems of regulating the economic activity of enterprises and developing a system of anticrisis management in market conditions", *New Knowledge Journal of Science*, vol. 11, no. 4, pp. 5—12, Available at https://science-uad.bg/index.php/newknowledge/article/view/940/pdf_379 (Accessed 30 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 30.03.26

Прорецензовано / Revised: 07.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26